

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 19.

НА ЦЕТНИЊУ, У ПОНЕЂЕЉНИК 20. МАЈА (1. ЈУНИЈА) 1871.

ГОДИНА II. (IV.)

ГЛАС ЦРНОГОРЦА излази једном пут недељно. Стаје за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. н. 6; по год. 3; четвр. год. н. 1. 50. н. За СРБИЈУ год. н. 7; по н. н. 3. 50; четвр. н. 1. 75. н. За све друге земље год. н. 9. по год. н. 4; четвр. год. н. 2. За остале земље се за ред 3 копачка. Предишта и све изручено имају се администрација, а доноси уредништву на Цетине.

РУСКО-ИНГЛЕШКО ПРИЈАТЕЉСТВО.

Од свјех царских путова и састанака, који су последњих година учествовали, као да ће најбољег значаја имати овај последњи пут цара Александра у Лондон.

Очевидно је, да је од свјех сила усвојен програм мира, а због тога земљи, подјарженим народима осуђени су, хтели нехтели, да подносе тај мир.

Поред одржања тога мира, и управо једино поред тога и похађају се цареве, да једна другога учврсте и тобожијим пријатељством осигурају мир сваки за себе, што су онда изнијели као њихову заједничку тежњу за општим миром.

Свакој од тих држава донета је потребан мир и оне озбиљно теже да га одрже; али не са гледишта општег, човјечанског, него једино из својих потреба.

Има великих узрока, који чине и морају са свјех природно чинити неопуштен непријатељствама неке силе, које се данас пријатеље.

А то је најбољи доказ, да данашње пријатељство њихово није никако искрено и изнутрајно, него само интересом и потребом изнуђено и из врже. То једино значи, да мир само кратко пријатељство трајати може. То је гроф Андриши у делегацији пражској с изјавио, с којом се дилематике необичајно служили. На шта мање лорд Дерби признао је то исто, тј. могућност рата у скором времену, а додао је само, да ће Инглешка по сваки начин настојати, да се мир не наруши, а ако би дошло до рата, да се Инглешка неће у исти упуштати, ако неби ту имала свога интереса. Рајони, које се дају пространо врло лијепо тумачити.

Биле би сувишне а и безосновне комбинације, какви би се сукоби могли изродити. Али према данашњем стању „пријатељства“ свака европских, има једна околност, која се лако предвиђа, а врло је важна, и односи се баш на Русију и њезно најповољније сближење с Инглешком. А то је — са сваком од сила, с којима је данас у пријатељству, може Русија у пром рату доћи до непријатељста. Само по са Инглешком, која би у том случају са Русијом имала заједнички интерес.

Данас се Њемачка, наравно више да страши Француску, него што и сама у то вјерује, на сва уста хвали, да јој је Русија најбоља и највећи пријатељ. По кад наступи извјесна нова рат међу Њемачком и Француском, Русија неће смјести више бити на страни Њемачке. Ни Русија ни Инглешкој не стоји у рачуну ни данашња Њемачка, како ли још сивнија. У последњем рату била је она помоћница Њемачкој само за то, да иза тога и сама захте добије своје право на црноморске, да увелича своју моћ.

Њемачка предвиђајући можда, да ће прије свега наступити нека сукоб са Француском, у већа потпуни значај пријатељства руско-инглешкога, и посебно значај Инглешко у том случају. Листови владе берлинске говоре, да је Француској, од како је изгубила Мец и Штрасбург, са својим отежан положај на Њемачку. Остаје јој једино пут преко Белгије и Луксембурга. Но Инглешка, говори се, поздрављајући да хо-

ће мир, неби доуштава да се неутралност тих земља наруши. Бизмарк би хтео и тијем да застраши Француску, али лорд Дерби даје јој опет утјехе у овим својим ријечима, да „Инглешка неће се пуштати у рат, где неби имала свога интереса“. Али како смо напријед казали, Инглешкој не годи, да се Њемачка још већа сила, и за то би она баш имала свога интереса у том рату.

И по томе све што данашња ситуација даје предвиђети, показује, да највише интереса и правог узрока имају Русија и Инглешка, да се о пријатеље. А то пријатељство, које већ данас стоји, без сумње ће се развити као савез руско-инглешки. Токе савезу, са цијељу коју би могао и морао имати, ни би имала доста повода да се радује. Тај би савез био најбоље оправдање и највише сврхастав досадашњег пријатељства Русије и с Турском и с Аустријом и с Њемачком и знак изласка на активно поље.

ЈУГОСЛАВЕНСКО ЈЕДИНСТВО.

Непознати писац брошуре „Југославенска слова“ приноси је у тој књижици своје лијепе мисли у најповољнијој мјери идеји о јединству југославена. Прије него од своје стране проговоримо и о самој ствари и о оном, како је она изложена у тој књижици, упозналимо читаоце са садржином њеном. Прије свега долази поглед на ствар југославенских народа, које п. свц овако описује:

„Кад умом поразгледам, по оној земљи што стоји међу два мора, а протеже се од Триглава, до јужнијех обронака Балкана, покаже ти се тужни призор, с ког мора ти срце од јада нуцати, и видиш ли само човјечије срце у медлани.“

Ту видиш три народа, троје браће, чина, здрава тијела, бистра, оштра ума, јуначка срца, благе худи, у прекрасној својој долина, од Бога обдареној сваковрстанјем мљеком и богатством, туђе слуге, бједна раја! Свијет мало да незна ни јесу ли живи и баш што су још живи, то је велико чудство, досије толикјих сиротињех удараца претрпљенијех, код толико снага што их са свјех страна притискују, кад оне њиховјих има и њихове неке врлине, јесу ли ни за пропаст!

Бугари сви су у једној држави, у царевини Турској, али сваке народне самоуправе лишени и на властито владајето растргани, они су још увијек насилничкијем угњетавањем Турака, Шкикета и татарскихјех насељеника подложни, они су увјек пушта раја крива што је жива! Хришћанска вјера у турско дивљаштво, нијесу дали да ни народност изгине, али кроз толико вјекова робовања, народна свијест мало да се није код њих са својом утрнула. Народ бугарски, народ благе худи, постао с толикјех негода и мука преко начина мукодропња, а прелада раднишан као нико, остаје свејер сиротишан и неук, јер му душмани не даду изнети даље ни у богатству ни у знању.

Тако измучена и убијена народа, лако је на сваку руку савјати. Ако је Турцима суђено да и даље буду господари над Балканијом, они ће свакојак настојати да се државном моћи окористе, прихваћајући и оно начине којим се служе изображене, да би турски живаљ, турски језик раширили и успалили по бугарским крајевима, шта више могуће. Већ насељем Татара и Черкеза, турска влада затоје теши ударци бугарском народу.

Што не буду могли Турци, то ће се старати Грци да на своју особину корист учине. Имајући доста такво замишљање и слободно општине у

краљевини грчкој, захваћајући јужно приморје балканског полуотока и излајући своје поселе, да тако речево, по свјех парошима и надученијим мјестима Македоније и Румелије, Грци већ сматрају да је њихово народно земљиште, сав овај крај што се протеже међу егејским морем и Балканом.

Како су по природи окретни и лукави, како су стварни и неуморни у своје раду, како су родољубиви и за величанством свог народа занесени, они су најспасији можда и највећи душмани Бугара. Грчко свештенство још неће бугарску рају из својих руку, а учара и трговац грчки, настојаће још пљача за дуго, да с њоме мота на свој начин.

Хоће ли Арбанаси постати и они законом опасни бугарском народу или ће се прикучити, један дан њих Грцима у други Славенству, то зна се још неће резултати Токојер не може се још рећи, да су Румули упри окош прова Дунав до Балкана, еда би ни читаво подунавско долиња, у руке доша. Ипак нико се неби могло ни сигурно осладити, да се неће земљиште и са раченијех дивју страна, којеква опасност за Бугаре показати.

По савишњем даме стању и положају бугарског народа судећи, кораво би човјек рећи, да не буде ли снажнијем заплета и ослона икати, нека овој народу, саму по себи, сталног обезбјеђењем останака, није је прилика да икад до државне народне самосталности дође.

Словени на сјевеозападној страни балканског полуотока, јесу у положају посве сличном оному Бугара.

Сви су у истој држави Аустро-Угарској монархији и баш сви у оној поди државе, која се Аустријом или Цислтанјом назива. И они су као што и Бугари, разложени на више покрајина, сваке народне самоуправе лишени и туђинштином, по врлошима и главнијим мјестима удомљеном, рашчњени. Али њихов је положај можда још опаснији, него је онај Бугара, јер туђа школа, туђи или отуђени чиновници, занатлије, трговци, непрестано им поткопавају новчане жиле; јер њима раде о глави, с једног краја Њемци, с другог Италијани, то јест два велика и јака народа, чијој сили мучно је малому народу, као што је словенски, одолети, а још би мучније било, да нијесу сребром, како су, тежије и пробици овјих двоју сила, барем у поглед једног краја словенског земљишта, између себе у сукобу.

Није већ за некога тајна, да млад Италија хлени за овијем орајом, што се протеже од Соче до јужнијех Алпа, еда би добила с оне стране, сигурноју међу и јако станиште на доњем крају јадранског мора, еда би тако под своја крила, окупила и оно неколико хлаља гојенаца, по том орајку вистављенијех, што је својим кључком одојала, и што својом мајком, хоће да је зову. Такојер свакоме је познато, да Њемци држе и хоће, да је све земљиште до јадранског мора, њихово народно и еда на том мору, они су познани, они имају право, да своју народну снагу развијају.

Али прелада то таквене између ъемачкога и италијанскога народа, може словенском у прилогу бити; прелада још у Словенија будна је и све то више кријени се народна свијест; прелада се може Словенска дичити и користити диченом китом честитјих и ученијех силама и подоста управљенијем материјалијем развитком — ипак исто као Бугарија, нека Словенија обезбјеђена народна живота и развоја, него уз осталу браћу, уз остала славенска племена што живу до њих на југу.

Хрвати и Срби рођена ова браћа, иче они близаци, што међу Словенија и Бугарија, рекао би само за ни то суђено да их у исто коло

помагао. Толико грађана на част служи јуначком
привогорском народу и заслужује највећу хвалу.
Слојну у прегнућу, а слојне овалу у подносе-
њу сваке невоље — мора му Бог позоћи!

— Добили смо више дописа из Босне о по-
свећену г. епископа Петрановића, од којих неки
осуђују његов пут у Беч. Најважније дописаница,
да ни дописе за то не сме питати, шта се
свршено ствар више вода измјенити. Г. Петрано-
вић вратио се већ, како зна јављају, као епископ
у своју епархију. Да му је срећно и да буде у
добри час за народ босански!

Н О В О С Т И

СРПСКА ВОЈВОДИНА. — Српски црквено-
народни конгрес сазван је за Петроград, да из-
бере патријарха „по докљонамак начину и у прису-
ству кр. комесара“.

ДАМАЦИЈА. — Највећи барон Родик
одлучио је у Беч. Заслужници на царевинској
вијећу вратили су се из Беча.

ИНГЛЕШКА. — Краљица је изјавила, да ће
у јесени вратити посјету цару руском.

ЊЕМАЧКА. — Бизмарку се болест опет по-
дигла, те полази у Гахтјери у бјег.

ИСПАНИЈА. — Њемачка и Ингалески хоће
да припадну дванаесту валду за уређењу и да
скопчеју с њом дванаестим евојат. Мисли се, да
се ради о томе, да се и Сераљу преда власт на
неколико година, као Мажалолу у Француској.
Војска карлистичка у Каталанији у Праговији је
потучена.

РУСИЈА. — Влада је возила, да се повра-
то у Русију сви они, који су без дозволе отишли;
међу њима Бакунина, Огарев и Лаврова.

К Њ И Ж Е В Н О С Т

— (Југославенска академија знаоности и
умјетности). У сједишним разредима филозофско-
правословнога, државног дне 29. Априла, читана би
извјештај првога члана др. Б. Петрановића о
кметској по српској уобичајеном праву, по уста-
новима Душанова законика по статутим дама-
тинских градова. Пошто је академик сасио у кратко
извјештај одношаје кметова и пољоделца код
Раклана и код Италијана у средњем вијеку, про-
длази на предмет својста востраживана и то то нај-
прије на одношаје међу српским властелинским и

кметов, који су уређени били по другим извјештајима
него ли на западу Јевропе. Судећи по кратким о-
бјеложница, у Душанову законнику може се узети
као начело регулативно, да је господар у Срби
давао своју кмету земљу на потпуно искључиво
уживање уз дужност, да му врши работе, опре-
дјелене објављем у закону. По тој српској кмет-
овској састави имале се земља господска од
кметовске разликовати: ова је била двојак, једна
се звала жеропштина, друга социјалитина. Академик
тујачи разлику у овим двијема врстана земља и
дужности кметовске, које су с једном и другом
скопчане биле, и према којим разликују се жеро-
пштински и социјалитински. Разлика на даље, чим су се
оба разреда разликовала од отрока; те долази до
тога посљедка, да је српски кмет био „glebae
adscripius“. Од ових кметова разликује академик
„пронијари“ т. ј. оне земљодорце, којим је вла-
дала давао земљу на уживање доживотно или док
ни траје нужно кољско. Онда прелазни академик
на њека питања о одношајима између господара
и кмета, која засијенују у ратарску економију
код Срба.

Говорећи о кметству по статутима дама-
тинских, разлике академик одношаје кметова у Ко-
тару, Шибенику, Трогату, Задру те на отоцима
Хвару и Корчули. По његову суду стање
кметова бјеше најгоре у Котару, где су они у-
право земљи „присвојени“ били. Најповољнији по-
ложај кметова бјеше у Дубровнику, где кмет
ико и није имао своје властине земље, није ста-
јао према господару у личној ропству, него оп-
стојао међу њима уговорни одношај. Овај одно-
шај, како је за XV. и XVI. вијек постојао у
Дубровнику готово до најновије добе, како што
одношај између господара и кмета у старој Ср-
бији важи је ономе, који је у Босни и Херцего-
вини до задњих година онде постојао се у мно-
гим вјестима и данас још опстоји.

Р А З Л И Ч Н О С Т И

(Усномења на крах). Узимало се, да су
дне 31. Марта 1873 сви папери на највећем вр-
хуну стајали. Ериет Стјер израчунао је, да су
у оно вријеме по бурзовној вриједности сви до-
кољи ескета, шта су на бечкој бури биле жељени,
вриједили су 7,400,000,000 фор или 74 миларде!

Колико је ту одладало на горњојни управо
ајно, види се одатле, што су папери банка и
грађевинска банка скоро без изнимке два, три, па-
че и четири пута онолико рачунања, колико је на
по у истину улажено.

Према се је већи дно тако званих улож-
них вриједности, срећана, залажаница и приоритета,
разних зајмова релативно мале потресао и прек-

да је од тих вриједности био већи дно пренешен у
ефективно улажено вриједности од оно 17 милар-
де по бурзовној вриједности. то су на посебне на-
раван начин разни спекулативни папери (Spe-
kulations Effekten) највећим дијелом удвојичито-
вали код укупнога губитка на тегају од 1,500,000
ф. или од 1 и по миларде.

Та спога не остаје далеко иза ратне одште-
те, што је Француска милардама исплатила Пру-
сији!

Од почетка ове године ције тегај билежен
о папирима од 40 банка. Папери тих банка прет-
стављају почетком Априла 1873 на тржишту
вриједност од оконих 106,000,000 ф. Данас бје-
жи од њих свако жив, продаји беш их тегај под
старе папире.

У ликвидацији има сад банка, којима су па-
пери пред 13 мјесеци вриједили по тегају како-
них 150,000,000 ф. Ајтици преостали, што ће
си еквијонирати спашити, били би валда са 10—15
милiona бар врло прелођени.

Да се „дуришира“ тржиште, учињено је
добрашно, према ни с далека колко би требало.
Овај је час шање:

17 Друштва под стечајем,
44 банке ликвидирани,
1 је друштво за осигурање у стечају,
1 је друштво за осигурање у ликвидацији,
18 грађевинских друштва у ликвидацији,
36 обртних друштва у ликвидацији,
117 друштва дакле, која су протали обсто-
јати те се гуше у стечају или у мирној ликвида-
цији или се настоје спашити сузијом.

Ако то није доста јак наука, да се треба
шанидел чувати са преразним вјерсијским и
базијским и умјетљивим папирима и шти-
тити средње и редне талине од преваре на за-
нижљиве добитке, онда ће већ немачка доста јака
наука.

(Број католичких свећеника у Ње-
чкој). У Пруској има 7690 свећеника; у Бавар-
ској 7000; у Виртембергу 1000; у Саксонској
700; у Бадену 1100; Аести 284. Ако се они
још дода 14,000 мислика и сабраћеника разних
редова, имају ће се у Немачкој број од 32 тис-
уче духовника на 15 милијуна Католика.

(Сијет у сјеверној Угарској). „П. Д.“
јављају жицом, да је дне 17. п. р. цио предјел као
у средњих. Сеиет је трајао 10 сати без престанка.
Из јерих жита неће бити ништа. По Карпатима
покрало се много стоке на паши. Дне 18. јавље-
но је истом месту, да је сијет опет почео па-
дати и да више стиж без престанка пада. Тем-
пература је пала на 5° Ц. испод леда.

К Њ И Ж А Р А Б Р А Ћ Е Ј О В А Н О В И Ћ А У П А Н Ч Е В У.

СВИМ ШКОЛАМА:

Паша земља. Читаника за народ (од вис. школ. савјета као читанка за 5. и 6. разред препору- чена) ф. —: 50
Рачуница с обзиром на нове мјере. Од С. Коменџа. I. 10 нов. II. 12 н. III. 16 н. IV. књига —: 20
Рачуница са 800 слика —: 22
Отачественица. Дво I. Оштин и ота- чествени земљовис. Од И. Ђ. Ву- ковића —: 45
Повјесница српског народа. Од И. Ђ. Вуковића —: 20
Грамматика српска, мала. Од Ј. Пав- ловића —: 18
Јестивеница од М. Т. Фраковића —: 25
Природовис од А. Лубова. Превео П. Деспотовић. I. дво: Зоологија —: 25 II. дво: Ботаника —: 18 III. дво: Минералогја —: 20
Словесни бугвар са српским гуга- чењем за срп. народне школе —: 14
Ново мјере од М. Петрановића —: 20
Букварска читанка од А. Максимовића —: 25
Честитке за дјecu од П. Д. —: 20
Што је дика налик. Природвјетка Ф. Хојкина —: 35

Уредник и издаваоц СИМО ПОЧОВИЋ.

и р е н о г б ч у ј е:

СВОЈЕ БОГАТО СЛОЖИТЕ ШКОЛСКИХ ЗАБЕВНИХ И ПОУЧНИХ КЊИГА.

Свају УЧИЛА Мапа, Атласа, Слика, Глобуса, Физикалних справа, Шестара, Штица,
Пискарница и т. д.

КЊИГЕ ћарицом и латинцом штампане могу се увјек у нас добити, а књиге стране добав-
љемо брзо и јестиво.

ИЗДАЊА „Митице српско“ у Новом Саду, „Српског ученог друштва“ у Биограду и „Пољско-
привредног друштва“ у Биограду добвају се искључиво у нас.

СЛИКА српских, хрватских и словенских у великом избору, п то фото- и литографисане. Од срп-
ских слика „ово је сложити једино у цијелој Српству“.

ЦРКВЕНЕ КЊИГЕ православно добвају се све у нас.

ЗБОРНИЦИ православно у разном повезу од ф. 3: 50 нов. до ф. 12.

СПИСАК I, II, III и IV. преко Књига, дамо списак Музикалја у сликама, шање се на
захтјевне свакоме бесплатно.

НАЛОЗИ ИЗВРШУЈУ СЕ САМО УЗ ПОШТАНСКУ НАПЛАТУ (POST-NACHNAME).

Штампано у државној штампарији